

72. Іщенко В.Я. Селянський рух у Східній Галичині (1905 – 1907 рр.) // Український історичний журнал. – 1977. – №1.
73. Ковалюк Р. Національно-патріотичний рух студентської молоді Галичини в 1900 – 1914 рр. // Галичина. – 2002. – №6.
74. Ковалюк Р. Український студентський рух на західних землях XIX – XX. – Львів, 2001.
75. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX – 1939 р.). – Івано-Франківськ, 1993.
76. Михальський Ю. Польські політичні партії та українське питання в Галичині на початку XX століття (1902 – 1914). – Львів, 2002.
77. Мірчук П. Євген Коновалець (У 20-річчя смерті). – Торонто, 1958.
78. Н.М. До історії січово-стрілецького руху // Визвольний шлях. – 1975. – Кн.7–8.
79. Окаринський В. Вплив українського пласту на генезу стрілецького руху // Пам'ять століть. – 2000. – №5.
80. Павко А.І. Посилення впливу політичних партій Східної Галичини на громадське життя краю в 1900 – 1907 рр. // Український історичний журнал. – 2002. – №5.
81. Подолянко Б. Фантастична втеча Мирослава Січинського // Перевал. – 1993. – №2.
82. Погребеник Ф.Крізь тюрми і табори // Визвольний шлях. – 1997. – Кн.7.
83. Погребеник Ф.Лесь Мартович. Життя і творчість. – К., 1971.
84. Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво. Визвольна ідея і збройний чин. – Нью-Йорк, 1956.
85. Темницький В. Українські Січові Стрільці. – Відень, 1915.
86. Химка Дж.-П. Зародження польської соціал-демократії та українського радикалізму в Галичині (1860 – 1890). – К., 2002.
87. Літературно-науковий вісник. Показчик змісту. Т.1 – 109 (1898–1932) / Укл. Б.Ясінський. – К. – Нью-Йорк, 2000.
88. Субтельний О. Україна: історія. – К., 1993.

The article is devoting the social-political action of Ukrainian students of Eastern Halychyna at the beginning of XX century. Specifically, the author is analysing a place of student's youth at the activity of political parties of Halychyna, elucidating their role in peasant's movement and struggle for reformation of electoral law.

Key words: students, Eastern Halychyna, social-political activity, political parties, political struggle.

УДК 392

ББК 63. 59

О.Я. Баран

ОСВІТНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ГАЛИЧИННИ (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.)

У статті на базі численних джерел і опублікованих досліджень розкривається проблема освітніх традицій української сільської інтелігенції Галичини (кінець XIX ст. – 30-ті рр. XX ст.). Автор показує місце іноземних мов, приватних бібліотек, преси в житті інтелігентної верстви та її внесок у процес здобуття освіти дітьми селян.

Ключові слова: освітні традиції, сільська інтелігенція, Галичина, духовенство, учителі, фах.

Інтелігенції завжди належала провідна роль у процесі продукування нових духовних цінностей, вироблення орієнтацій розвитку й культурного поступу суспільства. Однак на сьогодні не припиняються суперечки стосовно того, чи можна говорити про приналежність тієї чи іншої особи до згаданої соціальної верстви на підставі тільки освітнього критерію, ігноруючи при цьому морально-етичну сторону питання. З огляду на всю складність і невичерпність подібних дискусій важливою, на нашу думку, є спроба аналізу освітніх традицій у середовищі української сільської інтелігенції Галичини кінця XIX – 30-х років XX ст.

Слід зазначити, що дана тема не знайшла належного висвітлення в історіографії, оскільки більшість науковців в основному акцентують увагу тільки на участі представників розумової праці в культурно-освітньому житті краю [40; 44]. Виняток становлять дослідження П.Арсенича [32; 33] і В.Качкана [38], присвячені видатним галицьким родинам. Проте брак історіографічної бази проблеми компенсується багатим джерельним матеріалом, представленим, головним чином, епістолярною й мемуарною спадщиною тогочасної сільської еліти.

На наш погляд, щоб простежити освітні традиції вчительства й духовенства кінця XIX ст. – 30-х років XX ст. (а саме ці дві професійні групи склали тоді основу інтелігенції на селі), насамперед потрібно визначити роль книги, преси, іноземних мов у їхньому житті, а також з'ясувати ставлення до проблеми освіти власних дітей і сільської молоді.

Перебуваючи в провінції, представники освіченої верстви мали досить обмежені можливості щодо вдосконалення своїх фахових вмінь і набуття нових навичок. Часто вони проживали на значній віддалі від найближчого міста, а відтак від бібліотеки, театру, товариських клубів, різноманітних культурних установ. Незважаючи на подібні несприятливі умови, окремі сільські інтелігенти відзначались енциклопедичними знаннями. Показовою в цьому плані є постать пароха с.Мшанець Старосамбірського повіту на Львівщині М.Зубрицького (1856–1919), наукова спадщина якого налічує щонайменше 325 публікацій історичного й етнографічного характеру [36, с.172]. Свої численні статті й розвідки дослідник друкував у “Записках Наукового товариства ім. Шевченка”, “Матеріалах до українсько-руської етнології”, часописах “Батьківщина”, “Діло”, “Життя і слово”, “Зоря”, “Свобода” тощо [36].

Не менш плідною була діяльність і інших представників даного соціального прошарку. Багатьом із них доводилось жертвувати своїми інтересами й творчими амбіціями заради громадських обов'язків. До когорти таких “безіменних плугатарів” на освітній ниві належала й перша жінка-поетеса Галичини Юлія Шнайдер (1860–1947), більше відома широкому загалу як Уляна Кравченко. Вона неодноразово висловлювала жаль із приводу того, що обставини провінційного життя завадили розвитку її

літературного таланту на повну силу [5, арк. 6 зв; 14, арк.5]. Однак протягом чотирьох десятиліть поетеса залишалась працювати сільською учителькою, бо, як згадувала пізніше, “освідомлення люду, прибільшення інтелігенції здавалося мені важніше чим творення пісні для пісні – штуки для штуки” [15, арк.18–18 зв].

Доказом доволі високого рівня освіченості тогочасної інтелектуальної еліти краю було знання нею іноземних мов. Так, священик Володимир Герасимович (1870–1940) із с.Терпилівка на Тернопільщині володів десятьма мовами [46, с.4]. Він здійснював переклади художніх творів російських, польських, французьких і німецьких авторів [10, арк.1 зв]. Батько видатного поета Б.Лепкого, письменник Сильвестр Лепкий (псевдонім Марко Мурава), читав в оригіналі п’єси В.Шекспіра [39, с.2]. У професорів Коломийської гімназії Насальських навіть книги в домашній бібліотеці розміщувались за мовним критерієм. В окремих шафах стояла українська, польська, німецька, латинська й грецька література [19, арк.37].

Думку про те, що поглиблене вивчення іноземних мов було типовим для інтелігентних сімей, підтверджують і польові дослідження. Зокрема, як згадує Ольга Мандзюк, донька вчителя Й.Яворського, один день на тиждень (зазвичай у четвер) усі члени сім’ї розмовляли виключно німецькою мовою [23].

Неабияка увага в освічених колах відводилась також читанню книг, періодичних видань і взагалі – справі популяризації друкованого слова як такого. Тут, перш за все, слід відзначити особливу роль служителів культу. Адже, за твердженням діаспорного історика І.-П.Химки, саме священики, ставлячи перед собою завдання піднести культурний рівень на провінції, розкрили селянам значення газет [43, с.96]. Це можна проілюструвати на прикладі господарської преси. У 1899 р. 458 передплатників часопису “Господар” представляли сільське духовенство, 172 – читальні “Просвіти”, 72 – читальні, які не подали назви для звіту, 4 – читальні ім. М.Качковського, 5 – власників великих посіlostей, 3 – громадські уряди тощо [37, с.88]. Якщо зіставити наведені дані із загальною кількістю кліру (близько 2 тис. осіб), то одержимо $\frac{1}{4}$ усього духовенства. На перший погляд, ця кількість є незначною, але вона набагато перевищує кількість передплатників серед інших груп інтелігенції.

Крім періодичних видань, особливою популярністю в священнослужителів користувались праці церковного змісту, історичні твори, господарські поради й нотні збірники. Син пароха с.Студінка на Станіславщині О.Гусак згадує, що в бібліотеці його батька переважали книги видавництва “Червона Калина”, присвячені історії визвольних змагань українського народу [22]. Окремі душпастирі стежили за новими книжковими надходженнями за допомогою каталогів видань [2, арк.13]. Вони, як пра-

вило, займались справою постачання книг для читальняних і парафіяльних бібліотек [3, арк.23, 25, 32].

Великими приватними книгозбірнями, в яких зберігалися твори класиків вітчизняної й зарубіжної літератури, володіли і окремі учительські родини [27, с.156; 19, арк.76]. Особливо численними в них були колекції книг польських авторів, які, до певної міри, відбивали програму вивчення літератури в учительських семінаріях.

Світогляд сільської інтелігенції збагачувався не тільки через вплив друкованого слова, але й за рахунок закордонних поїздок. І хоча представники освіченого прошарку (на відміну від селянства) досить упереджено ставились до мандрівок за межі краю [29, с.65–66; 31, с.141], однак були й такі, що наважувались поїхати за кордон або ж вислати туди своїх дітей. Батько активного церковного й громадського діяча о. С.Венгриновича навіть продав одну чи дві корови, щоб відправити дочку у туристичну подорож до Швейцарії [25, с.6]. Приклад священничої сім'ї, яка щороку відвідувала країни Європи, зустрічаємо і в автобіографічній повісті відомої поетеси, письменниці й педагога О.Дучимінської “Весняні дні” [47, с.159].

Вагомий вплив на атмосферу в інтелігентних колах чинило молоде покоління гімназистів і студентів. Ця генерація майбутніх провідників народу приносила в доволі консервативні галицькі родини модерні ідеї, ставала ретранслятором західних культурних впливів. Місцем, де успішно поєднувалося “старе” й “нове”, зазвичай були священничі оселі. Як писав український філософ М.Шлемкевич, “там під крилатими липами чи в затінених садах за високими живоплотами читалися нові книжки, дискутувалися модні тоді у нас твори Ібсена, Ніцше, Сореля. В тих товариствах плекалася стара галицька і буковинська пісня Вербицького, Матюка, Воробкевича. Для них, для тих товариств, поставали нові пісні Остапа Нижанківського і Дениса Січинського” [45, с.54]. Не менш важливу роль у процесі духовного зростання галицького інтелігента й розширення його світогляду відігравали зв'язки з наддніпрянською культурно-мистецькою елітою в особі Б.Грінченка, М.Коцюбинського, Г.Хоткевича та ін.

Інтелігентні сім'ї становили постійне джерело поповнення освіченої верстви. На вибір професії впливали як матеріальні, так і психологічні чинники: особисті вподобання, традиції роду, суспільні настрої. Наприклад, мрією кожної галицької родини кінця ХІХ ст. було послати сина в гімназію, щоб той невдовзі став державним урядовцем або (після закінчення теологічних студій) священником.

Порівняно “дешева” педагогічна освіта в основному залишалась привілеєм вчительських родин. Вихідці зі священничих кіл рідко поповнювали ряди освітян. Це частково можна пояснити силою традиції, яка бере свій початок із 60-х – 70-х рр. ХІХ ст., коли вчителі мали доволі

низький рівень знань і не користувались особливою повагою в населення. Доказом панування подібних переконань була ситуація, що склалась із сином пароха с.Шляхтинці на Тернопільщині О.Барвінським. Дізнавшись, що він вибрав педагогічний фах, місцеві селяни зробили висновок: “Що то такого, що всі сини нашого єгомостя пішли на ксьондзів, а тільки молодший має бути професором, певно зле вчився!” [24, с.125].

Сини священиків здобували здебільшого теологічну, юридичну чи медичну освіту. Остання вважалась доступною тільки членам заможних родин, оскільки разом із практикою займала 8 років і вимагала значних капіталовкладень. Натомість юридичний факультет належав до економічно вигідних, оскільки його слухачі могли навчатись удома, а в університеті тільки здавати іспити. Такий шлях, зокрема, обрав син бідного пароха с.Красів поблизу Львова С.Шухевич. Він хотів стати медиком або інженером, але важке фінансове становище батька змусило його вивчати право [31, с.161–162].

Студенти духовної семінарії одержували повне матеріальне забезпечення, що часто теж відіграло суттєву роль у виборі професії. Як писав один із сучасників, “при теологічних студіях був студент наче дома. Був між самими своїми людьми і не потребував чужих мов ані дбати про їду і мешкання, та їхати в чужі міста, перебувати в чужому середвищі” [13, арк.208–208 зв]. Не слід ігнорувати й той факт, що в сім’ях духовенства міцно зберігались традиції наступності поколінь. Родичі також не рідко чинили тиск на тих, хто не бажав іти добре проторованою дорогою своїх дідів і прадідів [41, с.311].

Стосовно освіти дівчат, то тут найкраще спостерігається відмінність між поглядами членів учительських і священичих родин. Так, якщо доньки вчителів часто наслідували батьків і обирали педагогічний фах, то дівчатам зі священичих сімей відводилась, головним чином, роль дбайливих господинь і берегинь домашнього вогнища. Для пересічного душпастиря кінця ХІХ – початку ХХ ст. вигідне заміжжя доньки було важливішою справою, ніж її освіта. Проте траплялись і винятки, як-от Амброзій К... шельницький, який допоміг своїй дочці Соломії стати співачкою світового масштабу [34, с.86].

Проблему жіночої освіти порушив у своїх спогадах о. О.Пристаї. Він, показуючи конфлікт між о. Бачинським і донькою Ольгою з приводу її планів на майбутнє, писав: “Цього-ж ніяк не могли зрозуміти старі москвофільські панотці, що дочка священика хоче бути – на сором і ганьбу цілому священству – народньою учителькою... Це виглядало, ніби старий о. Бачинський не мав змоги удержати своєї дитини й мусів її заставити, щоби вчителюванням заробляла собі на прожиток” [30, с.84].

Аналогічний випадок змальовано в оповіданні Н.Кобринської “Дух часу”. Головна героїня твору, дружина священика пані Шумінська, боля-

че сприймає весілля доньки з вихідцем із селянської сім'ї (хоча той і закінчив духовну семінарію). Не схвалює вона і вчинок свого сина, який замість душпастирської праці обрав юриспруденцію. Однак найважчого удару завдало їй бажання онуки стати вчителькою, “аби мати свій власний хліб” [48, с.32].

Варто зауважити, що з часом ставлення до жіночої освіти зазнало змін і праця вчительки розцінювалась уже не тільки як єдиний доступний для жіноцтва спосіб заробітку, але і як самопожертва в справі служіння народові.

Щоб дати молодому поколінню можливість здобути освіту, багатьом учителям доводилось жити дуже ощадно [35, с.154]. Хоча в матеріальному плані духовенство було на значно вищому щаблі, ніж інші представники сільської інтелігенції, однак навчання дітей теж поглинало велику частку його прибутків. Траплялось, що одночасно в гімназії чи в університеті перебувало 4–5, а то й більше дітей, що об'єктивно спричиняло значні грошові витрати. Тому брак коштів на утримання учнів зазвичай виступав одним з основних мотивів у разі зміни однієї парохії на другу. Це стає очевидним під час аналізу листів кліру до митрополита А.Шептицького та інших впливових осіб того часу. У них, поряд із фінансовою скрутою, незадовільними житловими умовами, потреба відправляти дітей на навчання називається як головна підстава для перенесення на більш вигідне місце праці [1, арк.31; 6, арк.31; 7, арк.7, 159].

Наприклад, о. О.Лелет у клопотанні до митрополита про свого зятя, завідателя парохії Дубківці Скалатського деканату, писав: “Двоє дітей конечно потребують науки. Училися минушого року приватно у мене, але в кінці власти шкільні заборонили приватну науку, мусять учитися в школі, що тепер коштує великі суми, а все то тим гірше, що всі доходи ідуть на оплату чиншу і податків...” [7, арк.159]. Священик с.Володимирці на Львівщині В.Левицький своє бажання перенестись ближче до м.Стрий пояснював тим, що навчає чотирьох дітей у гімназії. З цієї причини він змушений систематично довозити в місто харчі, долаючи щотижня відстань у 42 км [6, арк.31].

Парох с.Стриганці на Станіславівщині С.Левицький в одному з листів до відомого громадсько-політичного діяча того часу О.Барвінського прохав допомогти влаштувати доньку в гімназії на безкоштовній основі або за малу оплату. Він так описував своє становище: “Як Вам відомо, у мене шестеро дітей, з котрих троє треба уже до школи посилати та на жаль при теперішніх лихих роках в господарстві приходиться священикам діти держати дома, та заправляти до пашення стад... Така доля і мені припадає – троє дітей не в силі я давати до школи” [8, арк.24–24 зв].

Попри те, що навчання власних дітей вимагало значних фінансових витрат, велику увагу відводила галицька інтелігенція й проблемі попов-

нення освіченої верстви за рахунок вихідців із села. Часто здібні діти з незаможних сімей навчалися за рахунок учителів [14, арк.5; 16, арк.68; 17 арк.2; 18 арк.6]. Окремі священики власними коштами забезпечували бурси для сільських дітей. Наприклад, парох с.Балинці Коломийського повіту Т.Войнаровський протягом 12 років утримував у м. Коломия бурсу для 40 хлопців [26, с.40]. Він придбав приміщення для цього закладу й регулярно постачав харчі, які одержував від селян за виконання душпастирських функцій [26, с.39–40].

Крім матеріальної підтримки, велику роль відігравала діяльність, спрямована на ретельне навчання кадрів для середніх шкіл. Учитель Василь Равлюк (1872–1955) тільки за один 1903/1904 навчальний рік підготував до іспитів 19 дітей [11, арк.8 зв]. Чимало дівчат вивела в ряди освітян і Євгенія Бохенська (1867 – 1944) [16, арк.68; 17, арк.2; 18, арк.6]. Серед духовенства особливо відзначився в цьому плані вже згадуваний В.Герасимович. Він особисто займався справою вступу сільських дітей до гімназії й семінарії, даючи безкоштовні лекції з латинської, німецької, польської мов, математики, історії й літератури [20, арк.4]. Завдяки старанням пароха діти його односельчан закінчували вищі школи за кордоном [21, арк.1].

Представники сільської еліти неодноразово клопотали стосовно талановитих дітей, використовуючи при цьому не тільки приватні зв'язки й знайомства [9, арк.30; 12, арк.1–2], але й пресу. Так, один із випусків часопису “Жіноча доля” помістив допис учительки, в якому вона просила читачів допомогти своїй талановитій учениці здобути подальшу освіту [42, с.11].

Характерно, що якщо вчителі в основному зверталися з подібними петиціями до своїх колишніх педагогів (професорів семінарії) чи товаришів по праці, то священики надавали перевагу написанню листів безпосередньо до митрополита. Зокрема, о.Тома Дуткевич, відомий у Галичині як засновник товариства “Сільський Господар”, прохав А.Шептицького матеріально підтримати студента Краківської академії мистецтв Миколу Шаха, а також посприяти в справі призначення йому стипендії [4, арк.47].

Отже, у середовищі сільської інтелігенції Галичини поколіннями плекались освітні традиції. Незважаючи на складні, а подекуди й дуже скрутні матеріальні умови представники даного прошарку намагались дати своїм дітям якщо не вищу, то принаймні середню освіту. Не обминали вони увагою й талановиту сільську молодь, сприяючи в такий спосіб творенню нових кадрів інтелігенції “з-під сільської стріхи” й долучаючись до процесів побудови розвинутого галицького соціуму.

1. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДАУ у Львові), ф.201, оп.3, спр.70.
2. ЦДАУ у Львові, ф.348, оп.1, спр.272.
3. ЦДАУ у Львові, ф.348, оп.1, спр.448.

4. ЦДІАУ у Львові, ф.358 чт, оп.2, спр.51.
5. ЦДІАУ у Львові, ф.362, оп.1, спр.321.
6. ЦДІАУ у Львові, ф.408, оп.1, спр.107.
7. ЦДІАУ у Львові, ф.408, оп.1, спр.689.
8. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України (далі – ЛНБ НАН України), відділ рукописів, ф.11, спр.1644, п. 109.
9. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.11, спр.3632, п.205.
10. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.34, спр.130, п.6.
11. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.48, спр.7-з, п.2.
12. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.48, спр.8-с, п.2.
13. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.48, спр.15, п.4.
14. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.48, спр.36-л, п.8.
15. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.48, спр.67, п.12.
16. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.48, спр.69-а, п.12.
17. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.48, спр.140-а, п.22.
18. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.48, спр.143-г, п.22.
19. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.175, спр.32, п.1.
20. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.240, спр.4, п.1.
21. ЛНБ НАН України, відділ рукописів, ф.240, спр.5, п.1.
22. Свідчення Гусака Олега Миколайовича, 1931 р. н.; місце народження: м.Збараж (Тернопільська обл.); освіта: вища (медик); пенсіонер; проживає за адресою: м.Івано-Франківськ, вул. О.Довженка 18/83, корп.1. Записано 24 жовтня 2004 р.
23. Свідчення Мандзюк Ольги Йосипівни, 1928 р. н.; місце народження: м.Радомсько (Польща); освіта: вища (педагог); пенсіонерка; проживає за адресою: смт. Солотвино Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл., вул. В.Чорновола, 27. Записано 21. 09. 2004 р.
24. Барвінський О.Спомини з мого життя / Упоряд. А.Шацька, О.Федорук; ред. Л.Винар, І.Гирич. – К.: Смолоскип, 2004. – 528 с.
25. Венгринович С. Моя рідня: Спогади. – Мельбурн, 1992. – 113 с.
26. Войнаровський Т. Спогади з мого життя // Історичні постаті Галичини XIX – XX ст. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1961. – С.11–75.
27. Кравченко У. Спогади учительки. – Коломия: Накладом “Загальної книгозбірні”, 1936. – 316 с.
28. Наша Уляна Кравченко: спогади сучасників. – Львів: Логос, 1997. – 80 с.
29. Олесницький Є. Сторінки з мого життя. – Ч.II (1890 – 1897). – Львів, 1935. – 122 с.
30. Пристай О. З Трускавця у світ хмародерів. Спомини з минулого і сучасного. – Т.ІІ. – Львів–Нью-Йорк, 1935. – 249 с.
31. Шухевич С. Мое життя: Спогади. – Лондон: Видання Української видавничої спілки, 1991. – 619 с.
32. Арсенич П. Родина Заклинських. – Івано-Франківськ, 1995. – 56 с.
33. Арсенич П. Родина Озаркевичів. – Коломия: Вік, 1995. – 64 с.
34. Богачевська-Хомяк М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884 – 1939. – К.: Либідь, 1995. – 424 с.
35. Гулюк Ю. Жаб’є (історичні розповіді від часу залюднення цього краю до 1939 року). – Верховина: Гуцульщина, 2004. – 176 с.
36. Дем’ян Г. Маловідомі сторінки життя і наукової праці Михайла Зубрицького // Записки НТШ. – Львів, 1992. – Т.СХХХІІІ. – С.172–196.
37. Духовенство – а “Господарь” // Пралорь. – 1900. – Ч.3. – С.86–93.

38. Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Галицькі просвітницькі діячі, письменники. вчені – вихідці із священницьких родин. – Чернівці: Прут, 1994. – 198 с.
39. Лепкий Б. “Діло” і – я // Діло. – 1930. – Ч.9. – С.2–3.
40. Рубльов О. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939). – К.: Інститут історії України НАН України, 2004. – 648 с.
41. Соловей Л. Остап Нижанківський і Бойківщина (сторінки життя і творчості композитора) // Бойківщина: Науковий збірник. – Дрогобич, 2002. – Т.1. – С.309–313.
42. Учителька. Читайте й радьте // Жіноча Доля. – 1930. – Ч.45. – С.11.
43. Химка І.-П. Греко-Католицька Церква і національне відродження у Галичині (1772 – 1918) // Ковчег. – 1993. – Ч.1. – С.73–107.
44. Чоповський В. Духовний поступ нації: Культурно-мистецька діяльність української інтелігенції Західної України у 20 – 30-ті рр. XX століття. – Львів, 1993. – 49 с.
45. Шлемкевич М. Галичанство. – Львів: “За вільну Україну”, 1997. – 104 с.
46. Володимир Герасимович (1870–1940): Бібліографічний покажчик. – Тернопіль: Лілея, 1995. – 21 с.
47. Дучимінська О. Весняні дні // Дучимінська О. Сумний Христос. – Львів: Каменяр, 1992. – С.152–218.
48. Кобринська Н. Дух часу: Оповідання, повість. – Львів: Каменяр, 1990. – 352 с.

The educational traditions of Ukrainian rural intelligentsia of Halychyna (end of XIX st. – 30-s years of XX st.) are investigated on the basis of numerous accessible sources and the researches published earlier. The author shows the place of foreign languages, private libraries, newspapers in the life of intelligentsia and the contribution of intelligentsia into the process of getting the education by rural children.

Key words: educational traditions, rural intelligentsia, Halychyna, priests, teachers, profession.

УДК 39(477.85/.87)“19”

ББК 63.5

П.Л. Костючок

РОЛЬ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІХ ТОВАРИСТВ ТА ШКІЛЬНИЦТВА НА ГУЦУЛЬЩИНІ ПОЧАТКУ ХХ ст. У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У статті доведено, що на процес національної самоідентифікації великий вплив має етнокультурна та освітня сфера. Такі культурно-освітні товариства, як “Просвіта”, “Руська Бесіда”, “Українське Педагогічне Товариство”, і становлення українського шкільництва безпосередньо впливали на формування української національної ідентичності в гуцульському етнографічному регіоні. Їхня практична діяльність сприяла національній консолідації.

Ключові слова: гуцульський етнографічний регіон, національна ідентичність, етнічна культура, національна освіта, національна самоідентифікація, культурно-освітні товариства.